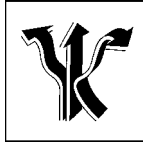

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ
САМОВРЯДУВАННЯ”
(для бакалаврів, спеціалістів)**

МАУП

Київ 2008

Підготовлено старшим викладачем кафедри організації самоврядування
Д. В. Мельниченко

Затверджено на засіданні кафедри організації самоврядування
(протокол № 24 від 28.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Мельниченко Д. В. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Законодавство у сфері самоврядування” (для бакалаврів, спеціалістів). – К.: МАУП, 2008. – 46 с.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, тематичний план, зміст самостійної роботи з дисципліни “Законодавство у сфері самоврядування”, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Перехід до кредитно-модульної технології навчання має будуватися на докладній навчально-методичній та організаційній роботі, спрямованій на забезпечення студента всім спектром інформаційної та методичної підтримки. Організація самостійної роботи студентів викладачами та фахівцями передбачає:

- формування високого рівня самоосвіти студентів;
- ефективне планування та організацію самостійної роботи студентів;
- інформаційну та методичну підтримку студента, використання комп'ютерних технологій та інтерактивних методів;
- посилення та активізацію заохочувальної, консультативно-методичної ролі викладача.

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу, яка сприяє активізації засвоєння студентом знань та їх реалізації, а також формує вміння навчатися. Самостійна робота студентів є основним засобом опанування навчального процесу студентами у вільний від навчання час.

Роль самостійної роботи виявляється у принципово новій організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. Він повинен будуватися таким чином, щоб розвивати вміння вчитися, формувати у студентів здібності до саморозвитку, творчого застосування здобутих знань.

Метою самостійної роботи є сприяння якнайглибшому засвоєнню студентами знань з дисципліни “Законодавство у сфері самоврядування” є:

- сприяння якнайглибшому засвоєнню студентами знань;
- вироблення у студентів вмінь і навичок, необхідних для підготовки фахівців з менеджменту організацій для майбутньої роботи в органах місцевого самоврядування, державного управління, громадських організаціях, муніципальних установах, галузях міського господарства.

Крім того, методичні матеріали передбачають опанування в повному обсязі навчальної програми та формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завданням самостійної роботи студентів є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та наукових робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета. Основне завдання організації самостійної роботи студентів – навчити студентів свідомо та самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, а потім з науковою інформацією. Закласти основи самоорганізації та самовиховання, сформувати уміння та навички постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Самостійна робота студентів з дисципліни “Законодавство у сфері самоврядування” становить не менше 37 % часу, необхідного для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо кількості годин аудиторних занять на тиждень.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни “Законодавство у сфері самоврядування” визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача. В методичних рекомендаціях щодо забезпечення самостійної роботи студентів подано:

- тематичний план, який розподілений на чотири модулі;
- зміст самостійної роботи, що складається з тем, які включають основні питання з курсу дисципліни, питання для самоконтролю, теми рефератів та тестові завдання;
- список літератури.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ САМОВРЯДУВАННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми	Кількість годин		
		Лекції	Семінарські (практичні заняття)	Самостійна робота студентів
	Змістовий модуль I. Теоретичні основи місцевого самоврядування			
1	Історія, теорія та методологія місцевого самоврядування	2	2	2
2	Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні	2		2
3	Основи місцевого самоврядування	2	2	2
	Змістовий модуль II. Система місцевого самоврядування			
4	Сучасна система місцевого самоврядування в Україні	2	2	2
5	Порядок формування, організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування	4	2	4
6	Завдання та повноваження органів і посадових осіб місцевого самоврядування	2		2
	Змістовий модуль III. Гарантії місцевого самоврядування. Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування			
7	Гарантії та захист прав місцевого самоврядування	2		2
8	Юридична відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування	2	2	2
	Змістовий модуль IV. Місцеве самоврядування у зарубіжних країнах			
9	Світовий досвід організації місцевого самоврядування	4	2	2
Разом годин: 54		22	12	20

ЗМІСТ
дисципліни
“ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ САМОВРЯДУВАННЯ”

Змістовий модуль I. Теоретичні основи місцевого самоврядування

Тема 1. Історія, теорія та методологія місцевого самоврядування

1. Поняття та сутність місцевого самоврядування.
2. Теорії місцевого самоврядування.
3. Основні ознаки та принципи місцевого самоврядування.
4. Основні завдання та функції місцевого самоврядування.
5. Історія становлення і розвитку системи місцевого самоврядування в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “місцеве самоврядування”.
2. Розкрийте сутність місцевого самоврядування.
3. Які ознаки місцевого самоврядування ви знаєте?
4. Які принципи місцевого самоврядування ви знаєте?
5. Схарактеризуйте принципи місцевого самоврядування як специфічної форми публічної влади.
6. Які основні завдання місцевого самоврядування?
7. Які функції місцевого самоврядування ви знаєте?
8. Розкрийте сутність громадівської теорії місцевого самоврядування.
9. Розкрийте сутність державницької теорії місцевого самоврядування.
10. Розкрийте сутність теорії муніципального дуалізму.
11. Схарактеризуйте основні історичні періоди становлення національного місцевого самоврядування.

Теми рефератів

1. Становлення правового інституту місцевого самоврядування.
2. Наукова розробка поняття “місцеве самоврядування”.
3. Співвідношення понять “місцеве самоврядування” і “муніципальна влада”.
4. Діалектика співвідношення самоврядування, місцевого самоврядування та державного управління.
5. Автономія як основоположний принцип місцевого самоврядування.

6. Ознаки місцевого самоврядування.
7. Принципи місцевого самоврядування як специфічної форми публічної влади.
8. Сутність функцій місцевого самоврядування.
9. Державницька теорія місцевого самоврядування.
10. Місцеве самоврядування на українських землях у складі Російської та Австрійської імперій (XVIII — поч. XX ст.).
11. Організація місцевого управління в УРСР.

Тестові завдання

I. Місцеве самоврядування в Україні — це:

- а) гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади — жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста — самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України;
- б) засада конституційного ладу в Україні, тобто є одним із найважливіших принципів організації та функціонування влади у суспільстві загалом і в державі зокрема, а також необхідним атрибутом демократичного ладу;
- в) специфічна форма народовладдя;
- г) сукупність органів державного управління, що вирішують питання місцевого значення.

II. Правова автономія органу місцевого самоврядування полягає:

- а) у праві його інституцій володіти та розпоряджатись власними коштами, достатніми для здійснення їх функцій та повноважень;
- б) у тому, що орган місцевого самоврядування повинен мати можливість сам визначати власну внутрішню структуру, яка б відповідала місцевим запитам і одночасно забезпечувала б тим самим ефективне управління;
- в) в тому, що він має власні повноваження, визначені писаним законом і, де це можливо, — Конституцією, а також має право на судовий захист для забезпечення своїх повноважень та дотримання конституційних принципів самоврядності.

III. До основних принципів місцевого самоврядування належать:

- а) народовладдя;
- б) законність;
- в) гласність;
- г) колегіальність;
- д) поєднання місцевих і державних інтересів;
- е) демократичний централізм;
- є) виборність;
- ж) правова, організаційна і матеріально-фінансова самостійність у межах повноважень, визначених чинним законодавством;
- з) підзвітність та відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальними громадами;
- и) державна підтримка та гарантія місцевого самоврядування;
- і) судовий захист прав місцевого самоврядування.

IV. Згідно з громадівською теорією місцевого самоврядування у вирішенні питань місцевого значення органи місцевого самоврядування мають діяти за принципом:

- а) “дозволено те, що передбачено законом”;
- б) “дозволено все, що не заборонено законом”;
- в) “все дозволено”;
- г) “дозволено тільки те, що не заборонено центральними органами державного управління”.

Література [4; 17; 18; 22; 43; 55; 64; 66]

Тема 2. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні

1. Концепція місцевого самоврядування в Європейській хартії місцевого самоврядування.
2. Концепція місцевого самоврядування в Конституції України.
3. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні”.
4. Закон України “Про службу в органах місцевого самоврядування”.
5. Закон України “Про органи самоорганізації населення”.
6. Підзаконні нормативно-правові акти.
7. Статут територіальної громади та інші акти локальної нормотворчості.
8. Місцеве самоврядування і місцеві органи виконавчої влади.

9. Державна підтримка розвитку місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю

1. Яка концепція місцевого самоврядування закладена в Європейській хартії місцевого самоврядування?
2. Яка концепція місцевого самоврядування закладена в Конституції України?
3. Схарактеризуйте структуру Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.97.
4. Які питання регулює Закон України “Про службу в органах місцевого самоврядування” від 07.06.01?
5. Що таке служба в органах місцевого самоврядування відповідно до Закону України “Про службу в органах місцевого самоврядування” від 07.06.01?
6. Дайте визначення органу самоорганізації населення за Законом України “Про органи самоорганізації населення” від 11.07.01.
7. Схарактеризуйте структуру Закону України “Про органи самоорганізації населення” від 11.07.01.
8. Які акти Президента України у сфері місцевого самоврядування ви знаєте?
9. Які акти органів виконавчої влади у сфері місцевого самоврядування ви знаєте?
10. Наведіть визначення підзаконного нормативно-правового акта.
11. Що таке відомчий акт?
12. Поняття підзаконного нормативного акта органів місцевого самоврядування.
13. Які ви знаєте підзаконні нормативні акти місцевого самоврядування?
14. Які функції сучасного статуту територіальної громади вам відомі?
15. Які ви знаєте різновиди статуту територіальної громади щодо його загальної побудови?
16. Схарактеризуйте типову структуру статуту територіальної громади.
17. Які ви знаєте місцеві органи виконавчої влади?
18. Дайте оцінку державної політики у сфері місцевого самоврядування на сучасному етапі.

Теми рефератів

1. Відтворення основних принципів Європейської хартії місцевого самоврядування в Конституції та законодавстві України.
2. Місцеве самоврядування як форма народовладдя за Конституцією України.
3. Проходження служби в органах місцевого самоврядування.
4. Дослідження ефективності Закону України “Про органи самоорганізації населення”.
5. Поняття підзаконного нормативного акта органів місцевого самоврядування.
6. Розробка та прийняття статуту територіальної громади.
7. Конституційні засади взаємовідносин державної влади і місцевого самоврядування.

Тестові завдання

І. Коли була схвалена Комітетом міністрів країн Ради Європи Європейська Хартія місцевого самоврядування та ратифікована Верховною Радою України?

- а) 1948, ратифікована 24 серпня 1991 р.;
- б) 1984, ратифікована 28 червня 1996 р.;
- в) 1985, ратифікована 15 липня 1997 р.;
- г) 1986, ратифікована 16 липня 1990 р.

ІІ. До основних теорій місцевого самоврядування належать:

- а) виховна, мотиваційна;
- б) політична; соціальна, економічна;
- в) громадівська, державницька, муніципального дуалізму;
- г) органічна соціально-класова.

ІІІ. Відповідно до Конституції України Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21.05.97 регулює такі питання:

- а) правовий статус та відповідальність органів і посадових осіб державного управління;
- б) систему, гарантії реалізації та захисту місцевого самоврядування в Україні;

- в) засади організації та діяльності, правовий статус і відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування;
- г) інші питання.

IV. Служба в органах місцевого самоврядування – це:

- а) державна служба в органах місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом;
- б) професійна, на постійній основі діяльність громадян України, які займають посади в органах місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом;
- в) державна служба в органах місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію місцевою виконавчою владою свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом;
- г) професійна, на постійній основі діяльність громадян України, які займають посади в органах місцевого самоврядування, що спрямована на реалізацію місцевими органами виконавчої влади свого права на місцеве самоврядування та окремих повноважень органів виконавчої влади, наданих законом.

V. Можливість створення органів самоорганізації населення передбачає така стаття Конституції України:

- а) стаття 130;
- б) стаття 131;
- в) стаття 140;
- г) стаття 141.

VI. Підзаконними нормативно-правовими актами місцевого самоврядування є:

- а) постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- б) акти (постанови, рішення і розпорядження) Ради Міністрів Автономної Республіки Крим;
- в) рішення органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних у містах, обласних і районних рад);

- г) нормативні накази керівників відділів та управлінь виконавчих комітетів місцевих рад;
- д) акти (розпорядження) місцевих виконавчих органів влади.

VII. Для реєстрації статуту територіальної громади подаються такі документи:

- а) заява відповідного зразка;
- б) статут територіальної громади села, селища, міста у двох примірниках;
- в) рішення представницького органу місцевого самоврядування про затвердження статуту;
- г) протокол пленарного засідання представницького органу місцевого самоврядування, на якому прийнято рішення про реєстрацію статуту;
- д) документ про внесення плати за реєстрацію статуту.

VIII. Правильні положення взаємовідносин державної влади та місцевого самоврядування:

- а) органи місцевого самоврядування не входять до системи органів державної влади;
- б) служба в органах місцевого самоврядування розглядається як самостійний вид публічної служби;
- в) держава виступає гарантом місцевого самоврядування;
- г) держава фінансово підтримує місцеве самоврядування, бере участь у формуванні бюджетів місцевого самоврядування.

Література [2; 3; 24; 28; 34; 35; 38; 41; 45; 63; 67–69]

Тема 3. Основи місцевого самоврядування

1. Матеріальна основа місцевого самоврядування.
2. Комунальна власність та її правовий режим.
3. Фінансова основа місцевого самоврядування. Місцеві бюджети та інші кошти місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю

1. Які об'єкти Конституція України відносить до матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування?
2. Дайте визначення права комунальної власності.

3. Який орган визначає перелік об'єктів права комунальної власності територіальної громади?
4. Які підстави для набуття права комунальної власності?
5. Які права мають сільські, селищні, міські ради при набутті права комунальної власності?
6. На підставі яких нормативно-правових актів здійснюється передача об'єктів, що належать до державної власності у власність територіальним громадам та у їх спільну власність?
7. Проаналізуйте співвідношення правового режиму комунальної власності з державною та іншими формами власності.
8. Які об'єкти можуть бути віднесені до виключного права комунальної власності?
9. Які ви знаєте виключні повноваження сільських, селищних, міських рад щодо комунальної власності?
10. Які власні (самоврядні) повноваження належать до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо комунальної власності?
11. На яких положеннях базується принцип фінансової автономності місцевих властей за Європейською хартією місцевого самоврядування?
12. Яка структура місцевих бюджетів?
13. Дайте визначення міжбюджетних трансфертів.
14. Які податки і збори належать до доходів, що закріплюються за бюджетами місцевого самоврядування та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів?
15. Які податки і збори належать до доходів місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів?
16. Дайте визначення дотацій та субвенцій.
17. Назвіть видатки місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (видатки на виконання делегованих повноважень).
18. Які ви знаєте видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів (видатки на виконання власних повноважень)?

Теми рефератів

1. Розмежування повноважень щодо комунальної власності в системі місцевого самоврядування.
2. Особливості правового регулювання права комунальної власності в Україні.
3. Участь держави у формуванні доходів місцевих бюджетів.

Тестові завдання

I. Конституція України до матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування відносить:

- а) рухоме і нерухоме майно, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах;
- б) доходи Державного бюджету України;
- в) доходи місцевих бюджетів, інші кошти;
- г) землю, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах;
- д) об'єкти державної власності;
- е) об'єкти спільної власності сіл, селищ, міст, районів у містах, що перебувають в управлінні районних і обласних рад.

II. Право комунальної власності – це:

- а) право українського народу володіти, користуватися, розпоряджатися тощо майном, що належить йому, яке здійснюється безпосередньо або через органи місцевого самоврядування;
- б) право адміністративно-територіальних одиниць володіти, користуватися, розпоряджатися тощо майном, що належить їм, яке здійснюється безпосередньо або через органи місцевого самоврядування;
- в) право територіальної громади володіти, доцільно, економічно, ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування;
- г) право територіальної громади володіти, користуватися, розпоряджатися тощо майном, що належить їй, яке здійснюється через органи державної влади.

III. Територіальним громадам сіл, селищ, міст, районів у містах належить право комунальної власності на такі об'єкти:

- а) рухоме і нерухоме майно;
- б) доходи місцевих бюджетів та інші кошти;
- в) земля, природні ресурси;
- г) підприємства, установи та організації, в тому числі банки, страхові товариства, а також пенсійні фонди;
- д) частка в майні підприємств;
- е) житловий фонд, нежитлові приміщення, заклади культури, освіти, спорту, охорони здоров'я, науки, соціального обслуговування;
- є) інше майно і майнові права, рухомі та нерухомі об'єкти, визначені відповідно до закону як об'єкти права комунальної власності, а також кошти, отримані від їх відчуження.

IV. Підставами набуття права комунальної власності є:

- а) передача майна територіальним громадам безоплатно державою, іншими суб'єктами права власності;
- б) передача майнових прав територіальним громадам безоплатно державою, іншими суб'єктами права власності;
- в) створення майна органами місцевого самоврядування;
- г) придбання майна органами місцевого самоврядування.

V. Фінансові ресурси територіальної громади (місцеві фінанси) за своєю структурою включають:

- а) кошти Державного бюджету України;
- б) кошти бюджету місцевого самоврядування;
- в) позабюджетні кошти місцевого самоврядування;
- г) кошти комунальних підприємств;
- д) інші кошти місцевого самоврядування.

VI. До місцевих бюджетів належать:

- а) Державний бюджет України;
- б) бюджет Автономної Республіки Крим;
- в) обласні бюджети;
- г) районні бюджети;
- д) бюджети районів у містах;
- е) бюджети місцевого самоврядування.

Література [3; 8; 11; 12; 17; 21; 23; 29; 67]

Змістовий модуль II. Система місцевого самоврядування

Тема 4. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні

1. Поняття системи місцевого самоврядування.
2. Поняття органів місцевого самоврядування.
3. Поняття територіальної громади. Форми прямої демократії в місцевому самоврядуванні.
4. Поняття представницьких органів місцевого самоврядування.
5. Поняття виконавчих органів місцевого самоврядування.
6. Посадові особи місцевого самоврядування.
7. Поняття органів самоорганізації населення.
8. Асоціації та інші форми добровільного об'єднання органів місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “система місцевого самоврядування”.
2. З яких елементів складається система місцевого самоврядування в Україні?
3. Дайте визначення поняття “територіальна громада”.
4. Назвіть основні ознаки територіальної громади.
5. Які ви знаєте види територіальних громад?
6. Назвіть основні функції територіальних громад.
7. Які ви знаєте форми безпосереднього волевиявлення територіальних громад?
8. Які ви знаєте нормативно-правові акти, що становлять правову основу місцевого референдуму, місцевих виборів, інших форм безпосередньої участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування?
9. Дайте визначення поняття “орган місцевого самоврядування”.
10. Які види органів місцевого самоврядування ви знаєте?
11. Дайте визначення поняття “представницький орган місцевого самоврядування”.
12. Які органи належать до представницьких органів місцевого самоврядування?
13. Які ви знаєте виконавчі органи сільської, селищної, міської, районної у місті ради?

14. Чи є секретар сільської, селищної, міської ради посадовою особою в органах місцевого самоврядування?
15. Перелік органів самоорганізації населення є вичерпним? Назвіть органи самоорганізації населення.
16. Назвіть особливості статусу асоціацій та інших об'єднань органів місцевого самоврядування в Україні.

Теми рефератів

1. Наукова розробка змісту поняття “система місцевого самоврядування”.
2. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
3. Практика місцевих ініціатив в Україні.
4. Ознаки органу місцевого самоврядування.
5. Місцевий (базовий) і регіональний рівні місцевих рад як представницьких органів місцевого самоврядування.
6. Особливості правового статусу відділів та управлінь виконавчих комітетів місцевих рад.
7. Посадові особи та працівники органів місцевого самоврядування.
8. Місце та роль органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування.
9. Класифікація асоціацій органів місцевого самоврядування.
10. Особливості здійснення самоврядування в містах Києві та Севастополі.

Тестові завдання

І. Елементами системи місцевого самоврядування є такі з наведених понять:

- а) територіальна громада;
- б) міська державна адміністрація;
- в) сільська, селищна, міська рада;
- г) сільський, селищний, міський голова;
- д) виконавчі органи сільської, селищної, міської ради;
- е) районні та обласні ради;
- є) муніципальна міліція;
- ж) органи самоорганізації населення.

II. Територіальна громада — це:

- а) первинний суб'єкт місцевого самоврядування;
- б) основний носій функцій і повноважень місцевого самоврядування;
- в) жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями;
- г) добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

III. Формами реалізації права членів територіальної громади на участь у здійсненні місцевого самоврядування є:

- а) місцевий референдум;
- б) вибори депутатів відповідної місцевої ради та передбачених законом посадових осіб місцевого самоврядування (місцеві вибори);
- в) загальні збори (конференції) громадян за місцем проживання;
- г) колективні та індивідуальні звернення (петиції) до органів і посадових осіб місцевого самоврядування;
- д) громадські слухання;
- е) місцеві ініціативи;
- є) участь у роботі органів місцевого самоврядування та робота на виборних посадах міського самоврядування;
- ж) інші, не заборонені законом, форми.

IV. Специфічними рисами органу місцевого самоврядування (як самостійного виду “органів публічної влади”) є такі:

- а) орган місцевого самоврядування не входить до системи органів державної влади;
- б) орган місцевого самоврядування утворюється з метою виконання завдань та функцій місцевого самоврядування;
- в) керівництво державним і місцевим економічним, політичним та соціально-культурним будівництвом;
- г) орган місцевого самоврядування становлять фізичні особи, які наділяються згідно із законом спеціальним статусом — депутата місцевої ради або службовця органів місцевого самоврядування;
- д) владними повноваженнями орган місцевого самоврядування наділяється з метою вирішення питань місцевого значення;

- е) фінансування діяльності органу місцевого самоврядування здійснюється з бюджету місцевого самоврядування, з районного, обласного бюджету;
- є) здійснення органом місцевого самоврядування контролю і нагляду за реалізацією законодавства на центральному та місцевому рівнях.

V. Сутності місцевих рад як представницьких органів місцевого самоврядування відповідають такі положення:

- а) виборні органи, що складаються з депутатів, обраних безпосередньо територіальною громадою;
- б) загальнодержавні органи, що повинні мати легітимний характер;
- в) акумулюють інтереси територіальних громад і володіють правом представляти їх;
- г) поширюють свої повноваження на всю територію України як представники територіальних громад;
- д) мають виключне право приймати рішення від імені територіальної громади.

VI. Виконавчими органами сільської, селищної, міської, районної у місті ради є:

- а) виконавчий комітет ради;
- б) відділи;
- в) управління;
- г) інші виконавчі органи.

VII. Посадовими особами місцевого самоврядування є:

- а) сільські, селищні, міські голови;
- б) голови місцевих державних адміністрацій;
- в) голови районних, районних у містах, обласних рад;
- г) керівники відділів, управлінь, інших виконавчих органів місцевого самоврядування, відповідних підрозділів цих органів;
- д) відповідальні працівники органів місцевого самоврядування, які обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків.

VIII. Головною посадовою особою територіальної громади міста є:

- а) голова місцевої державної адміністрації;
- б) міський голова;
- в) голова районної ради;
- г) голова обласної ради.

IX. Органами самоорганізації населення є:

- а) будинкові комітети;
- б) вуличні комітети;
- в) квартальні комітети;
- г) комітети мікрорайонів;
- д) виконавчі комітети рад.

Література [1; 8–10; 12; 13; 52; 59–61]

Тема 5. Порядок формування, організація роботи органів і посадових осіб місцевого самоврядування

1. Загальні питання та принципи організації місцевих виборів.
2. Вибори посадових осіб місцевого самоврядування.
3. Порядок формування рад.
4. Формування виконавчих органів місцевого самоврядування.
5. Формування органів самоорганізації населення.

Питання для самоконтролю

1. Які принципи організації місцевих виборів ви знаєте?
2. На яких засадах здійснюється виборчий процес?
3. Які етапи включає виборчий процес?
4. Назвіть суб'єкти виборчого процесу.
5. Дайте визначення поняття “посада”.
6. Які посадові особи відносяться до виборних посад, на які особи обираються територіальною громадою?
7. За якою виборчою системою обирається сільський, селищний, міський голова?
8. Яка посадова особа за посадою є головою виконавчого комітету місцевої ради?
9. На який термін обирається сільський, селищний, міський голова?

10. Які посадові особи відносяться до виборних посад, на які особи обираються відповідною радою?
11. Який порядок обрання заступника голови районної, обласної, районної у місті ради?
12. Який порядок обрання заступників міського голови та членів виконавчого комітету?
13. Який порядок обрання секретаря сільської, селищної, міської ради?
14. Які посадові особи відносяться до виборних посад, на які особи затверджуються відповідною радою?
15. Який порядок обрання керуючого справами виконкому?
16. Які посадові особи відносяться до посад, на які особи призначаються сільським, селищним, міським головою, головою районної, районної у місті, обласної ради на конкурсній основі чи за іншою процедурою, передбаченою законодавством?
17. Який загальний склад сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради має становити в адміністративно-територіальних одиницях з кількістю населення понад два мільйони жителів?
18. Який термін повноважень місцевих рад?
19. За якою системою проводяться вибори депутатів сільських, селищних рад?
20. За якою виборчою системою проводяться вибори депутатів міських рад?
21. Який порядок скликання сесії ради?
22. З якою метою рада створює постійні комісії?
23. Який порядок формування постійних комісій?
24. З якою метою рада створює тимчасові контрольні комісії?
25. За якою виборчою системою проводяться вибори депутатів до районної, обласної ради?
26. Яка мета діяльності виконавчого апарату районної, обласної ради?
27. Назвіть виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у місті рад?
28. В якому складі утворюється виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради?
29. Яка форма роботи виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради?
30. Який порядок створення органу самоорганізації населення?

31. На який термін обирається орган самоорганізації населення?
32. В яких формах здійснюється легалізація органу самоорганізації населення?
33. Які документи необхідно подати для реєстрації органу самоорганізації населення?

Теми рефератів

1. Засади виборчого процесу.
2. Статус сільських, селищних та міських голів.
3. Процедура проведення виборів депутатів до місцевих рад.
4. Формування постійних комісій ради.
5. Формування районних та обласних рад.
6. Формування та діяльність виконавчих органів ради.
7. Порядок створення органу самоорганізації населення.

Тестові завдання

I. Суб'єктами виборчого процесу є:

- а) виборці;
- б) виборчі комісії;
- в) кандидати у депутати;
- г) кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови;
- д) місцеві державні адміністрації;
- е) місцеві організації партій (блоки), які висунули кандидатів у депутати або кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови;
- є) офіційні спостерігачі від місцевих організацій партій (блоків).

II. Посадами в органах місцевого самоврядування є:

- а) виборні посади, на які особи обираються територіальною громадою;
- б) виборні посади, на які особи обираються або затверджуються відповідною радою;
- в) посади, на які особи призначаються Президентом України;
- г) посади, на які особи призначаються сільським, селищним, міським головою;
- д) посади, на які особи призначаються головою районної, районної у місті, обласної ради на конкурсній основі чи за іншою процедурою, передбаченою законодавством України.

III. Правомірний склад ради становить:

- а) не менше як $1/2$ від загального складу ради;
- б) не менше як $1/3$ від загального складу ради;
- в) не менше як $2/3$ від загального складу ради;
- г) не менше як $3/4$ від загального складу ради.

IV. Термін повноважень рад:

- а) 3 роки;
- б) 4 роки;
- в) 5 років;
- г) 6 років.

V. Виконавчими органами сільської, селищної, міської, районної у місті ради є:

- а) виконавчий комітет ради;
- б) відділи;
- в) управління;
- г) інші виконавчі органи.

VI. Виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради утворюється у складі:

- а) сільського, селищного, міського голови, районної у місті ради — голови відповідної ради, який очолює виконавчий комітет;
- б) заступника (заступників) сільського, селищного, міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради;
- в) керуючого справами виконавчого комітету;
- г) депутатів;
- д) керівників відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради;
- е) секретаря відповідної ради;
- є) інших осіб (представників трудових колективів, громадських організацій, політичних партій).

VII. У сільських радах виконавчий комітет може не створюватись, якщо територіальні громади налічують до:

- а) 300 жителів;
- б) 400 жителів;
- в) 500 жителів;
- г) 600 жителів.

VIII. Для реєстрації органу самоорганізації населення подаються такі документи:

- а) заява;
- б) копія рішення відповідної ради про надання дозволу на створення органу самоорганізації населення;
- в) копія рішення відповідної місцевої державної адміністрації про підтвердження надання дозволу на створення органу самоорганізації населення;
- г) протокол зборів (конференції) жителів за місцем проживання з рішеннями про обрання членів органу самоорганізації населення та його персональний склад, про затвердження Положення, про обрання уповноважених представників для проведення реєстрації органу самоорганізації населення;
- д) Положення, затверджене зборами (конференцією) жителів за місцем проживання, — у двох примірниках;
- е) персональний склад членів органу самоорганізації населення із зазначенням прізвищ, імені та по батькові, року народження, місця проживання.

Література [8; 13; 14; 17; 21; 22; 25, 49]

Тема 6. Завдання та повноваження органів і посадових осіб місцевого самоврядування

1. Поняття та зміст компетенції місцевого самоврядування.
2. Компетенція сільських, селищних, міських рад.
3. Повноваження районних та обласних рад. Делегування повноважень місцевим державним адміністраціям.
4. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.
5. Повноваження сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної, районної в місті ради.

Питання для самоконтролю

1. Які структурні елементи входять до поняття “компетенція”?
2. Що розуміють під предметом відання місцевого самоврядування?
3. Дайте визначення поняття “повноваження місцевого самоврядування”.
4. Схарактеризуйте поняття “власна компетенція місцевого самоврядування”.

5. Схарактеризуйте поняття “делегована компетенція місцевого самоврядування”.
6. Що розуміють під загальною компетенцією сільських, селищних, міських рад?
7. Що розуміють під виключною компетенцією сільських, селищних, міських рад?
8. Які повноваження, що належать до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад, ви знаєте?
9. Які предмети відання закріплені за районними, обласними радами Конституцією України?
10. Які питання вирішуються районними і обласними радами виключно на їхніх пленарних засіданнях?
11. Які повноваження районні, обласні ради делегують відповідним місцевим державним адміністраціям?
12. Які ви знаєте повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку?
13. Назвіть повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі бюджету, фінансів і цін.
14. Перелічить повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо управління комунальною власністю.
15. Які ви знаєте повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку?
16. Назвіть повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі будівництва.
17. Перелічить повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту.
18. Які ви знаєте повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища?
19. Які ви знаєте повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері соціального захисту населення?
20. Назвіть повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі зовнішньоекономічної діяльності.
21. Які ви знаєте повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у галузі оборонної роботи?

22. Перелічить повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо вирішення питань адміністративно-територіального устрою.
23. Які ви знаєте повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян?
24. З якого моменту починаються та закінчуються повноваження сільського, селищного, міського голови?
25. Які ви знаєте повноваження сільського, селищного, міського голови?
26. В який строк сільський, селищний, міський голова звітує перед територіальною громадою?
27. У чому полягає відмінність статусу голів районної, обласної, районної у місті ради від статусу сільських, селищних, міських голів?

Теми рефератів

1. Розмежування понять “компетенція місцевого самоврядування” та “компетенція органів місцевого самоврядування”.
2. Предмети відання та повноваження сільських, селищних, міських рад.
3. Делегування повноважень місцевим державним адміністраціям.
4. Проблеми розмежування повноважень між представницькими та виконавчими органами місцевого самоврядування.
5. Дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови.

Тестові завдання

1. Повноваження місцевого самоврядування характеризують такі визначення:

- а) визначені Конституцією та законами України, іншими правовими актами, права та обов’язки територіальних громад, органів місцевого самоврядування із здійснення завдань та функцій місцевого самоврядування;
- б) визначені Конституцією та законами України, іншими правовими актами, права та обов’язки народу України, органів місцевого самоврядування із здійснення завдань та функцій місцевого самоврядування;

- в) визначені Конституцією та законами України, іншими правовими актами, права та обов'язки народу України, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування із здійснення завдань та функцій місцевого самоврядування;
- г) визначені Конституцією та законами України, іншими правовими актами, права та обов'язки народу України, територіальних громад, місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування із здійснення завдань та функцій місцевого самоврядування.

II. До виключної компетенції сільських, селищних, міських рад належать питання:

- а) самоорганізації ради й формування її органів;
- б) організації та функціонування системи місцевого самоврядування;
- в) економічного й соціального розвитку території, бюджету, управління комунальною власністю;
- г) затвердження районних і обласних бюджетів;
- д) здійснення контрольних функцій;
- е) інші питання.

III. До відання районних, обласних рад Конституція України відносить:

- а) затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних областей і районів та контроль за їх виконанням;
- б) затвердження районних і обласних бюджетів, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами або для виконання спільних проектів та з коштів, залучених на договірних засадах з місцевих бюджетів для реалізації спільних соціально-економічних і культурних програм, та контроль за їх виконанням;
- в) утворення виконавчого комітету ради, визначення його чисельності, затвердження персонального складу;
- г) вирішення інших питань, віднесених законом до їхньої компетенції.

IV. Районні, обласні ради делегують свої повноваження:

- а) територіальним громадам;
- б) відповідним сільським, селищним, міським радам;
- в) відповідним сільським, селищним, міським головам;
- г) відповідним виконавчим комітетам рад;
- д) відповідним місцевим державним адміністраціям.

V. До відання виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” віднесені питання:

- а) затвердження за пропозицією сільського, селищного, міського голови структури виконавчих органів ради, загальної чисельності апарату ради та її виконавчих органів, витрат на їх утримання;
- б) попереднього розгляду проектів місцевих програм соціально-економічного й культурного розвитку, цільових програм з інших питань, місцевого бюджету, проектів рішень з окремих питань, які виносяться на розгляд відповідної ради;
- в) координації діяльності відділів, управлінь та інших виконавчих органів влади, підприємств, установ та організацій, які перебувають у комунальній власності відповідної територіальної громади, заслуховування звітів про роботу їх керівників;
- г) право змінення або скасування актів підпорядкованих йому відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради, а також їх посадових осіб.

VI. Осадова особа місцевого самоврядування, яка скликає сесії ради, вносить пропозиції та формує порядок денний сесій ради і головує на пленарних засіданнях ради – це:

- а) голова місцевої державної адміністрації;
- б) сільський, селищний, міський голова;
- в) секретар сільської, селищної, міської ради.

VII. Сільський, селищний, міський голова є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед:

- а) Президентом України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Кабінетом Міністрів України;

- г) територіальною громадою;
- д) районною та обласною радами.

VIII. Рішення відповідної ради може бути зупинене:

- а) радою вищого рівня;
- б) головою відповідної ради;
- в) виконавчим комітетом відповідної ради.

IX. У разі дострокового припинення повноважень сільського, селищного, міського голови чи неможливості виконання ним своїх повноважень, ці повноваження здійснює:

- а) секретар відповідної ради;
- б) заступник голови;
- в) виконавчий апарат.

X. У разі неможливості виконання головою обласної ради своїх обов'язків, ці повноваження здійснює:

- а) секретар обласної ради;
- б) заступник голови;
- в) виконавчий апарат.

Література [2; 8; 13; 15; 21; 28; 31; 36; 40; 44; 46; 48; 53; 58; 62; 71]

Змістовий модуль III. Гарантії місцевого самоврядування.

Відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування

Тема 7. Гарантії та захист прав місцевого самоврядування

1. Поняття та система гарантії місцевого самоврядування.
2. Судовий захист прав та інтересів місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття “гарантії місцевого самоврядування”.
2. У чому полягають особливості системи гарантії місцевого самоврядування?
3. Схарактеризуйте основні види гарантії місцевого самоврядування.

4. Які ви знаєте гарантії організаційної самостійності місцевого самоврядування?
5. Схарактеризуйте гарантії фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування.
6. Які ви знаєте гарантії захисту прав місцевого самоврядування?
7. Схарактеризуйте гарантії діяльності депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів.
8. Яке місце в системі гарантій місцевого самоврядування займає судовий захист місцевого самоврядування?
9. Назвіть судові органи, в яких може здійснюватися судовий захист прав місцевого самоврядування?
10. Дайте визначення понять “конституційне подання” та “конституційне звернення”.
11. Назвіть суб’єкти права на конституційне подання з питань надання висновків Конституційним Судом України у справах щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України.
12. Перерахуйте суб’єкти права на конституційне звернення з питань надання висновків Конституційним Судом України у разі офіційного тлумачення Конституції та законів України.
13. Якими нормативно-правовими актами регламентується процедура захисту прав та охоронюваних законом інтересів місцевого самоврядування в системі судів загальної юрисдикції?

Теми рефератів

1. Забезпечення гарантій організаційної самостійності місцевого самоврядування у законодавстві України.
2. Забезпечення гарантій фінансово-економічної самостійності місцевого самоврядування у законодавстві України як основи його розвитку.
3. Роль адміністративної юстиції як форми судового захисту прав місцевого самоврядування.

Тестові завдання

1. Гарантіями організаційної самостійності місцевого самоврядування є:

- а) положення Конституції України про те, що органи місцевого самоврядування не входять до єдиної системи органів державної влади, а служба в органах місцевого самоврядування виступає самостійним видом публічної служби;

- б) віднесення питань обрання органів місцевого самоврядування, обрання чи призначення посадових осіб місцевого самоврядування до повноважень місцевого самоврядування;
- в) встановлена Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” заборона органам виконавчої влади та їх посадовим особам втручатися в законну діяльність органів і посадових осіб місцевого самоврядування, а також вирішувати питання, віднесені Конституцією України та законами України до повноважень органів і посадових осіб місцевого самоврядування, крім випадків виконання делегованих їм радами повноважень, та в інших випадках, передбачених законом;
- г) встановлена Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” заборона обмежувати права територіальних громад на місцеве самоврядування, за винятком умов воєнного чи надзвичайного стану;
- д) передбачений Законом України “Про місцеве самоврядування в Україні” обов’язок держави фінансово підтримувати місцеве самоврядування, брати участь у формуванні доходів місцевих бюджетів, здійснювати контроль за законним, доцільним, економічним, ефективним витрачанням коштів та належним їх обліком, гарантувати органам місцевого самоврядування доходну базу, достатню для забезпечення населення послугами на рівні мінімальних соціальних потреб.

II. Територіальна громада може реалізувати право на захист своїх прав та інтересів в Конституційному Суді України у такий спосіб:

- а) шляхом подання до Конституційного Суду України конституційного подання органами місцевого самоврядування;
- б) шляхом подання до Конституційного Суду України конституційного подання відповідними органами державної влади, народними депутатами, Уповноваженим з прав людини Верховної Ради України;
- в) шляхом подання до Конституційного Суду України конституційного звернення окремими громадянами або юридичними особами.

III. Органи місцевого самоврядування реалізують своє право на конституційне подання з питань надання висновків Конституційним Судом України у справах щодо:

- а) конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- б) відповідності Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість;
- в) додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпичменту;
- г) офіційного тлумачення Конституції та законів України.

Література [1; 6; 8; 12; 13; 17; 18; 21; 28]

Тема 8. Юридична відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування

- 1. Поняття та види юридичної відповідальності у системі місцевого самоврядування.
- 2. Особливості юридичної відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

Питання для самоконтролю

- 1. Що розуміють під відповідальністю в місцевому самоврядуванні?
- 2. Які ви знаєте критерії класифікації видів відповідальності у місцевому самоврядуванні?
- 3. Які ви знаєте види відповідальності у місцевому самоврядуванні?
- 4. Назвіть суб'єкти кримінальної, адміністративної, цивільно-правової, дисциплінарної відповідальності.
- 5. Яку роль відіграє відповідальність у муніципальному житті?
- 6. Назвіть підстави відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою, державою, юридичними й фізичними особами.

7. Які ви знаєте заходи впливу на органи і посадових осіб місцевого самоврядування територіальною громадою, державою, фізичними й юридичними особами?
8. Висвітліть процес дострокового припинення повноважень ради, сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті, районної, обласної ради.
9. В яких випадках достроково припиняються повноваження органу самоорганізації населення?

Теми рефератів

1. Види юридичної відповідальності у муніципальному праві.
2. Правове забезпечення юридичної відповідальності суб'єктів місцевого самоврядування.
3. Відповідальність перед органами та посадовими особами місцевого самоврядування.
4. Відповідальність органів місцевого самоврядування.
5. Відповідальність посадових осіб місцевого самоврядування.

Тестові завдання

1. Під юридичною відповідальністю в місцевому самоврядуванні розуміють:

- а) відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування, для яких настають несприятливі правові наслідки за прийняті ними протиправні рішення та неналежне здійснення своїх завдань і функцій;
- б) негативні юридичні наслідки за протиправне діяння – відповідальність настає в результаті здійснення населенням і державними органами функцій контролю і нагляду за діяльністю муніципальних органів і посадових осіб;
- в) настання негативних наслідків у разі невиконання або неналежного виконання покладених на органи та посадові особи місцевого самоврядування законом або договором обов'язків;
- г) настання для суб'єктів муніципальних правовідносин несприятливих наслідків, якщо певні суб'єкти зовсім не виконують або неналежним чином виконують свої обов'язки стосовно інших учасників правовідносин;
- д) муніципально-правову відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності, передбачений нормами муніципального законодавства, що являє собою зв'язок між суб'єктами

муніципально-правових відносин, коли одна сторона (суб'єкт відповідальності), володіючи комплексом прав у сфері місцевого самоврядування, зобов'язується через свій статус будувати поведінку згідно з очікуваною моделлю, а інша (інстанція відповідальності) безпосередньо або через представників контролює, оцінює таку поведінку та (або) її результати, а у разі негативної оцінки або наявності вини може або зобов'язана певним чином відреагувати.

II. Видами юридичної відповідальності за суб'єктом відповідальності є:

- а) правовідновні санкції;
- б) індивідуальні санкції;
- в) попереджувальні санкції;
- г) санкції-стягнення;
- д) санкції, що застосовуються до колективного суб'єкта.

III. Заходами впливу на органи місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб є:

- а) призупинення дії нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування та посадових осіб;
- б) зупинення дії та скасування нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування та посадових осіб;
- в) дострокове припинення повноважень органів місцевого самоврядування та посадових осіб.

IV. Юридична відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування перед територіальною громадою може бути реалізована у формах:

- а) дострокового припинення повноважень сільської, селищної, міської, районної в місті ради за рішенням місцевого референдуму;
- б) дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови за рішенням місцевого референдуму;
- в) припинення діяльності органу місцевого самоврядування;
- г) відкликання депутата місцевої ради виборцями.

V. Питання про дострокове припинення повноважень сільської, селищної, міської, районної в місті ради за рішенням місцевого референдуму може бути порушене:

- а) головою обласної державної адміністрації;
- б) головою обласної ради;
- в) відповідним сільським, селищним, міським головою;
- г) не менш як однією десятою частиною громадян, які проживають на відповідній території і мають право голосу.

VI. Повноваження сільського, селищного, міського голови, голови районної у місті, районної, обласної ради вважаються достроково припиненими у разі:

- а) його звернення з особистою заявою до відповідної ради про складення ним повноважень голови;
- б) припинення його громадянства;
- в) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;
- г) порушення ним вимог щодо обмеження сумісності його діяльності з викладацькою, науковою, творчою діяльністю;
- д) порушення ним вимог щодо обмеження сумісності його діяльності з іншою роботою (діяльністю), встановлених законодавством;
- е) визнання його судом недієздатним, безвісно відсутнім або оголошення таким, що помер;
- є) його смерті.

VII. Повноваження сільського, селищного, міського голови можуть бути припинені достроково за рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради, прийнятим шляхом таємного голосування не менше, ніж:

- а) 2/3 голосів депутатів від загального складу ради;
- б) 1/3 голосів депутатів від загального складу ради;
- в) 1/2 голосів депутатів від загального складу ради.

Література [1; 6; 8; 12; 13; 17; 18; 30; 33; 37; 39]

Змістовий модуль IV. Місцеве самоврядування у зарубіжних країнах

Тема 9. Світовий досвід організації місцевого самоврядування

- 1. Моделі управління на місцях.
- 2. Порядок формування та компетенція органів місцевого самоврядування у зарубіжних країнах.

Питання для самоконтролю

1. Які моделі управління на місцях у розвинених країнах ви знаєте?
2. Схарактеризуйте англо-американську модель управління на місцях.
3. Схарактеризуйте континентальну модель управління на місцях.
4. Схарактеризуйте радянську модель управління на місцях.
5. Схарактеризуйте іберійську модель управління на місцях.
6. Схарактеризуйте змішану модель управління на місцях.
7. Які спільні принципи організації органів місцевої влади у президентських (США, Франція), парламентських республіках (Італії, Австралії) та конституційних монархіях (Нідерланди, Норвегія)?
8. Які напрями діяльності відносять до компетенції органів місцевого самоврядування в сучасних європейських країнах?
9. Яка структура органів самоврядування у Великій Британії?
10. Назвіть особливості місцевого самоврядування в Англії і Уельсі.
11. Які особливості місцевого самоврядування в Шотландії?
12. Схарактеризуйте самоврядування в провінції Іспанії.
13. Які особливості самоврядування муніципалітетів в Іспанії?
14. Назвіть особливості самоврядування воєводства в Польщі.
15. Назвіть органи, завдання та компетенцію повіту в Польщі.
16. Схарактеризуйте самоврядування громади в Польщі.
17. Які типи муніципальних утворень в Російській Федерації?
18. Назвіть загальні принципи організації та функціонування муніципальних утворень в Російській Федерації.
19. Яка структура органів муніципального утворення в Російській Федерації?
20. Які ви знаєте функції та повноваження муніципальних рад в Російській Федерації?
21. Назвіть повноваження органів державної влади у сфері місцевого самоврядування у Російській Федерації.
22. Схарактеризуйте компетенцію органів місцевого самоврядування в США.
23. Схарактеризуйте структуру та бюджет органів місцевого самоврядування в США.
24. Яка система місцевого самоврядування в Німеччині?

25. Дайте загальну характеристику громади в Німеччині.
26. Які основні моделі самоуправління у містах в Німеччині?
27. Яка структура та повноваження виконавчих органів місцевого самоврядування в Німеччині?
28. Яка структура та повноваження органів місцевого самоврядування у Франції?
29. Назвіть загальні особливості взаємовідносин місцевого самоврядування і державних органів влади у Франції.
30. Які основні функції місцевого самоврядування в Японії?
31. Структура та повноваження префектур в Японії.
32. Яка структура та функції муніципалітету в Японії?

Теми рефератів

1. Види муніципальних систем у зарубіжних країнах.
2. Англосаксонська модель управління на місцях.
3. Особливості місцевого самоврядування в Англії і Уельсі.
4. Самоврядування воєводства в Польщі.
5. Структура органів муніципального утворення в Російській Федерації.
6. Компетенція органів місцевого самоврядування в Сполучених Штатах Америки.
7. Основні джерела фінансування місцевого самоврядування в Японії.

Тестові завдання

I. Системи управління на місцях (поєднання органів державної влади та місцевого самоврядування) у зарубіжних країнах:

- а) англосаксонська;
- б) континентальна;
- в) радянська;
- г) іберійська;
- д) північноамериканська;
- д) змішана.

II. Функції районних рад в Англії:

- а) місцеве планування;
- б) видача дозволів на реалізацію планів розвитку;
- в) відновлення міського житлового фонду;

- г) утримання доріг місцевого значення;
- д) захист прав споживачів;
- е) послуги по парковці транспортних засобів;
- є) благоустрій міста.

III. Структура самоврядування в Іспанії:

- а) провінції;
- б) графства;
- в) округи;
- г) райони;
- д) муніципалітети.

IV. Рівні самоврядування в Польщі:

- а) воєводський;
- б) обласний;
- в) повітовий;
- г) громади.

V. Органи воєводства в Польщі:

- а) сеймик воєводства;
- б) управління воєводства;
- в) управління повіту;
- г) рада воєводства.

VI. Типи муніципальних утворень в Російській Федерації:

- а) міські поселення;
- б) змішані поселення;
- в) містечкові поселення;
- г) аульські поселення;
- д) сільські поселення.

VII. Структура органів муніципального утворення в Російській Федерації:

- а) муніципальна рада;
- б) федеральні збори;
- в) виконавчий орган (адміністрація);
- г) органи територіальної громадської самоорганізації населення;
- д) рада федерації.

VIII. Структура місцевих органів в США:

- а) рада графства;
- б) конгрес;
- в) посадові особи місцевого самоврядування в США;
- г) палата представників;
- д) муніципальні чиновники.

IX. Посадові особи місцевого самоврядування в США:

- а) скарбник;
- б) шериф;
- в) збирач податків;
- г) прокурор;
- д) атторней – представник штату.

X. Основні моделі самоуправління у містах Німеччини:

- а) магістратний тип;
- б) бургомістратний тип;
- в) муніципальний (Північнонімецький) тип;
- г) муніципальний (Південнонімецький) тип;
- д) муніципальний (Західнонімецький) тип;
- е) муніципальний (Східнонімецький) тип;
- є) змішаний тип.

XI. Типи органів місцевого самоврядування у Франції:

- а) регіони;
- б) департаменти;
- в) каунті;
- г) комуни;
- д) общини.

XII. Структура місцевих органів влади в Японії:

- а) муніципалітети префектур;
- б) муніципалітети міст;
- в) муніципалітети передмість;
- г) сільські муніципалітети.

Література [8; 17; 13; 18–21; 25; 56; 57]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Баймуратов М. О., Григор'єв В. А.* Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення і розвитку в Україні: Моногр. — О.: Юрид. л-ра, 2003. — 248 с.
2. *Батанов О. В.* Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: Моногр. / За заг. ред. В. Ф. Погорілка. — К.: ВД “Ін Юре”, 2003. — 512 с.
3. *Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В.* Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навч. посіб. — К.: Атіка, 2000. — 304 с.
4. *Григор'єв В. А.* Эволюция местного самоуправления. Отечественная и зарубежная практика: Моногр. — К.: Истина, 2005. — 424 с.
5. *Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні:* Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. С. Г. Серьогіної. — Х.: Право, 2005. — 256 с.
6. *Журавський В. С., Серьогін В. О., Ярмиш Н.* Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. — К.: ВД “Ін Юре”, 2003. — 672 с.
7. *Игнатов В. Г.* Местное самоуправление / В. Г. Игнатов, В. В. Рудой. — Ростов н/Д: Феникс, 2001. — 416 с.
8. *Іванова Т. В.* Організація місцевого самоврядування в Україні: Навч. посіб. — К.: Професіонал, 2005. — 112 с.
9. *Камто В. М.* Місцеве самоврядування в Україні. — К.: ВД “Ін Юре”, 1997. — 36 с.
10. *Камто В. М.* Практикум з муніципального права: Навч. посіб. — 2-ге вид., допов. — К.: Атіка, 2003. — 80 с.
11. *Кириленко О. П.* Місцеві фінанси: Навч. посіб. — Тернопіль: Астон, 2004. — 192 с.
12. *Корнієнко М. І.* Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові системи: Навч. посіб. — К.: Алеуга, 2005. — 144 с.
13. *Кравченко В. В., Пітнік М. В.* Муніципальне право України: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2003. — 672 с.
14. *Круш П. В.* Муніципальне управління: Навч. посіб. / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. — К.: ЦНЛ, 2006. — 168 с.

15. *Куйбіда В. С.* Організаційно-функціональні принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування: Моногр. / За ред. Ю. П. Лебединського. — К.: МАУП, 2003. — 568 с.
16. *Куйбіда В. С.* Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування: Моногр. — К.: МАУП, 2004. — 432 с.
17. *Куколевська Ж. Д.* Правові основи місцевого самоврядування: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2006. — 166 с.
18. *Лазор О. Д.* Основи місцевого самоврядування. Вітчизняний та зарубіжний досвід: Навч. посіб. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К.: Дакор, 2006. — 560 с.
19. *Лісничий В. В.* Політичні та адміністративні системи зарубіжних країн: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр. — К.: ВД “Професіонал”, 2004. — 336 с.
20. *Муниципальне право зарубіжних країн:* Навч. посіб.: У 2 ч. / За заг. ред. проф. П. Ф. Мартиненка. — К.: Знання України, 2005–2006. — (Інновац. освітні технології у муніцип. праві). Ч. 2 / М. О. Баймуратов, О. В. Батанов, В. М. Кампо, О. А. Музика. — 2006. — 120 с.
21. *Муниципальне право України:* Підручник / Кол. авт.; За ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — 592 с.
22. *Муниципальное право:* Учеб. для вузов / Под ред. А. М. Никитина. — М.: ЮНИТИ-ДАНА; Закон и право, 2000. — 439 с.
23. *Петренко Ю. В.* Місцеві фінанси: опорний конспект лекцій / Ю. В. Петренко, О. Д. Рожко. — К.: Кондор, 2004. — 282 с.
24. *Президент України та державна регіональна і муніципальна політика:* Зб. матеріалів та док. / Упоряд.: О. Іщенко, В. Кампо, М. Пухтинський, В. Тихонов / За заг. ред. О. Дьоміна. — К.: Логос, 2002. — 236 с.
25. *Прієшкіна О. В.* Місцеве самоврядування в Україні: правове регулювання безпосередньої демократії: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2004. — 336 с.
26. *Рыбушкин Н. Н., Зазнаев О. И.* Муниципальные системы зарубежных стран: Учеб. пособие. — Казань: Татарское газ.-журн. изд-во, 1997. — 138 с.
27. *Свирский Б. М.* Государственное строительство и местное самоуправление в Украине: Учеб. пособие. — Харьков: Эспада, 2001. — 486 с.

28. *Смирнова Т. С.* Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: Навч. посіб. — К.: КМ Академія, 2001. — 262 с.
29. *Суницова О. О.* Місцеві фінанси: Навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2005. — 560 с.
30. *Шугрина Е. С.* Муниципальное право: Учебник. — 2-е изд. — М.: Дело, 2000. — 496 с.

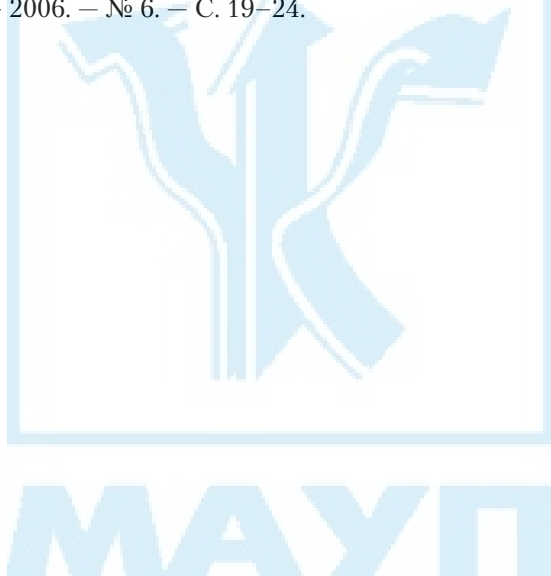
Додаткова

31. *Бабаєв В.* Державне управління та місцеве самоврядування у сучасному мегаполісі: проблема розподілу компетенції // Управління сучасним містом. — 2005. — № 1-2/1-6. — С. 241–243.
32. *Бакуменко В. Д.* Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики. — К.: Вид-во НАДУ, 2000. — 328 с.
33. *Бальцій Ю. Ю.* Проблеми юридичної відповідальності сільських, селищних, міських голів // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць. — О.: Юрид. л-ра, 2003. — Вип. 18. — С. 244–248.
34. *Батанов О.* Питання розробки та прийняття статуту територіальної громади // Юрид. журн. — 2004. — № 3. — С. 38–40.
35. *Батанов О.* Статут територіальної громади — основний нормативний акт місцевого самоврядування // Право України. — 2004. — № 7. — С. 30–34.
36. *Бедний О. І.* Організаційні засади служби в органах місцевого самоврядування в Україні: визначення та зміст // Актуальні проблеми держави і права. — О.: Юрид. л-ра, 2003. — Вип. 21. — С. 190–194.
37. *Бедний О. І.* Проблемні питання юридичної відповідальності службовців органів місцевого самоврядування // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. пр. — О.: Юрид. л-ра, 2003. — Вип. 19. — С. 284–289.
38. *Безсмертний Р.* Змінити законодавство відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування // Віче. — 2005. — № 5. — С. 26–28.
39. *Беркович Е.* Местное самоуправление: предмет надзора // Законность. — 2004. — № 11. — С. 9–10.
40. *Бичек В.* Співвідношення функцій державного управління та місцевого самоврядування в управлінні територіями в Україні // Зб. наук. пр. Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України. — 2000. — Вип. 2, ч. III. — С. 9–14.

41. *Бондаревський П.* Дослідження ефективності Закону України “Про органи самоорганізації населення” / П. Бондаревський, С. Тимків // Соціальна політика і соціальна робота. — 2005. — № 1. — С. 65–79.
42. *Борденюк В.* Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види) // Право України. — 2005. — № 1. — С. 21–25.
43. *Борденюк В.* Діалектика співвідношення самоврядування, місцевого самоврядування та державного управління // Право України. — 2002. — № 12. — С. 118–122.
44. *Борденюк В.* Концептуальні основи співвідношення функцій місцевого самоврядування та його органів з функціями держави // Право України. — 2003. — № 11. — С. 17–23.
45. *Борденюк В.* Місцеве самоврядування в механізмі держави: конституційно-правовий аспект // Право України. — 2003. — № 4. — С. 12–17.
46. *Боса Н.* Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування: взаємодія і протиріччя // Зб. наук. пр. Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. — К.: УАДУ, 2000. — Вип. 2, ч. II. — С. 29–36.
47. *Буряк В.* Порівняльний аналіз правового статусу органів місцевого самоврядування в Україні та Італії // Підприємство, господарство і право. — 2004. — № 7. — С. 112–115.
48. *Гнилорібов В.* Держава і місцеве самоврядування: проблема взаємин // Віче. — 2004. — № 5. — С. 40–43.
49. *Гончарук О.* Органи самоорганізації населення не організуються самі // Віче. — 2004. — № 7. — С. 32–35.
50. *Девемі Ж.* Місцеве управління у Франції // Зб. наук. пр. Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. — К.: УАДУ, 2000. — Вип. 2, ч. II. — С. 77–82.
51. *Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: Моногр. / Кол. авт.; За заг. ред. проф. О. Ю. Оболенського. — Хмельницький: Поділля, 1999. — 570 с.*
52. *Доля І.* Форми безпосередньої участі громадян у місцевому самоврядуванні // Людина і політика. — 2004. — № 5. — С. 107–114.
53. *Кравчук О.* Визначення правової природи повноважень органів місцевого самоврядування // Юрид. Україна. — 2006. — № 1. — С. 23–28.

54. *Куйбіда В. С.* Муніципальне управління: аспект інформатизації. — К.: Знання, 2004. — 357 с.
55. *Малиновський В.* Співвідношення понять “місцеве самоврядування” і “муніципальна влада” // Зб. наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — К.: УАДУ, 2006. — Вип.1. — С. 224–232.
56. *Муниципальное право Российской Федерации: Хрестоматия* // Сост. Е. В. Белоусова. — М.: Юрист, 1999. — 544 с.
57. *Нитюк І.* Порівняльна характеристика правових основ місцевого самоврядування в Польщі та в Україні // Зб. наук. пр. Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. — К.: УАДУ, 2000. — Вип. 2, ч. II. — С. 171–175.
58. *Нікітова М.* Питання державної служби та служби в органах місцевого самоврядування // Праця і зарплата. — 2004. — № 45. — С. 12.
59. *Озерська А. В.* Правові аспекти функціонування органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування // Економіка. Фінанси. Право. — 2004. — № 4. — С. 16–19.
60. *Олуйко В.* Шляхи удосконалення системи місцевого самоврядування // Юрид. вісн. України. — 2006. — № 32. — С. 1–5.
61. *Пашков О.* Співвідношення органів місцевого управління й органів місцевого самоврядування // Підприємництво, господарство і право. — 2006. — № 3. — С. 47–49.
62. *Покрова Л.* Форми взаємодії органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування на обласному рівні в Україні: зміст та реалізація // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. — 2004. — № 3. — С. 140–146.
63. *Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика* / Відп. ред. В. Ф. Погорілко: Моногр. — К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; А.С.К., 2003. — 652 с.
64. *Самоврядування в Києві: історія та сучасність: Матеріали міжнар. конф., присвяч. 500-річчю надання Києву магдебурзького права*, Київ, 26–27 листоп. 1999 р. / Київ. міська рада, Фонд ім. Фрідріха Берта. — К., 2000. — 180 с.
65. *Семиніна Т.* Робота в громаді: практика й політика. — К.: КМ Академія, 2004. — 180 с.
66. *Семкова М.* Історія місцевого самоврядування в українській державі // Економіст. — 2004. — № 11. — С. 45–47.

67. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник: Пер. з рос. — Х.: Консул, 2001. — 656 с.
68. Тертичка В. В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. — К.: Основи, 2002. — 750 с.
69. Тодика О. Правова політика держави щодо органів місцевого самоврядування в аспекті реалізації народовладдя // Правничий часопис Донец. ун-ту. — 2004. — № 1. — С. 8–15.
70. Уткин Э. А. Государственное и муниципальное управление / Э. А. Уткин, А. Ф. Денисов. — М.: Тандем; Экмос, 2001. — 304 с.
71. Янюк Н. Правове регулювання взаємодії місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій: проблема делегування повноважень / Н. Янюк, О. Бориславська // Право України. — 2006. — № 6. — С. 19–24.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Законодавство у сфері самоврядування”	5
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Законодавство у сфері самоврядування”.....	6
Список літератури.....	40

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>О. В. Лебідь</i>
Комп'ютерне верстання	<i>Н. І. Нечипоренко</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-3372
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП